

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

26 iunie 2018*ⁱ

„Trimitere preliminară – Directiva 79/7/CEE – Egalitate de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale – Sistem național de pensii de stat – Condiții necesare pentru recunoașterea schimbării de sex – Reglementare națională care condiționează această recunoaștere de anularea unei căsătorii anterioare schimbării de sex amintite – Refuz de a acorda o pensie de stat pentru limită de vârstă unei persoane care și-a schimbat sexul începând de la vârsta de pensionare a persoanelor având sexul dobândit – Discriminare directă pe criteriul de sex”

În cauza C-451/16,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Supreme Court of the United Kingdom (Curtea Supremă a Regatului Unit), prin decizia din 10 august 2016, primită de Curte la 12 august 2016, în procedura

MB

împotriva

Secretary of State for Work and Pensions,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul A. Tizzano, vicepreședinte, domnii M. Ilešič, T. von Danwitz (raportor), A. Rosas și J. Malenovský, președinți de cameră, domnii E. Juhász și A. Borg Barthet, doamna M. Berger și domnii C. Lycourgos și M. Vilaras, judecători,

avocat general: domnul M. Bobek,

grefier: doamna L. Hewlett, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 26 septembrie 2017,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru MB, de C. Stothers și de J. Mulryne, solicitors, de K. Bretherton și de D. Pannick, QC;
- pentru guvernul Regatului Unit, de C. Crane și de S. Brandon, în calitate de agenți, asistați de B. Lask, barrister, și de J. Coppel, QC;
- pentru Comisia Europeană, de C. Valero și de J. Tomkin, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 5 decembrie 2017,

* Limba de procedură: engleza.

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea Directivei 79/7/CEE a Consiliului din 19 decembrie 1978 privind aplicarea treptată a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale (JO 1979, L 6, p. 24, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 192).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între MB, pe de o parte, și Secretary of State for Work and Pensions (ministrul muncii și pensiilor), pe de altă parte, în legătură cu refuzul de a-i acorda o pensie de stat pentru limită de vârstă începând de la vârsta legală de pensionare a persoanelor având sexul pe care ea l-a dobândit în urma unei schimbări de sex.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 În conformitate cu articolul 3 alineatul (1) litera (a) a treia liniuță din Directiva 79/7, aceasta se aplică regimurilor juridice care asigură protecția împotriva riscurilor legate de limita de vârstă.
- 4 Potrivit articolului 4 alineatul (1) din această directivă:

„Principiul egalității de tratament presupune inexistența oricărei discriminări pe criterii de sex, în raport, direct sau indirect, în special cu starea civilă sau familială, îndeosebi în ceea ce privește:

– domeniul de aplicare al regimurilor și condițiile de acces la acestea;

[...]”

- 5 Articolul 7 alineatul (1) litera (a) din directiva menționată prevede:

„Prezenta directivă nu aduce atingere dreptului statelor membre de a exclude din domeniul său de aplicare:

(a) stabilirea vârstei de pensionare în scopul acordării pensiei pentru limită de vârstă și posibilele consecințe ale acesteia pentru alte prestații;”

- 6 Articolul 2 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2006 privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă (JO 2006, L 204, p. 23, Ediție specială, 05/vol. 8, p. 262) prevede:

„În sensul prezentei directive se înțelege prin:

(a) «discriminare directă»: situația în care o persoană este tratată într-un mod mai puțin favorabil din cauza sexului în comparație cu o altă persoană care este, a fost sau ar fi într-o situație comparabilă;”

Dreptul Regatului Unit

- 7 În conformitate cu articolul 44 din Social Security Contributions and Benefits Act 1992 (Legea din 1992 privind cotizațiile și prestațiile de securitate socială) coroborat cu articolul 122 din această lege și cu alineatul (1) din anexa 4 la Pensions Act 1995 (Legea din 1995 privind pensiile), o femeie născută înainte de 6 aprilie 1950 are dreptul la pensia de stat pentru limită de vârstă „de categoria A” de la vârsta de 60 de ani, în timp ce un bărbat născut înainte de 6 decembrie 1953 nu are dreptul la aceasta decât de la vârsta de 65 de ani.
- 8 Articolul 1 din Gender Recognition Act 2004 (Legea din 2004 privind recunoașterea genului, denumită în continuare „GRA”) prevedea, în versiunea aplicabilă litigiului principal, că orice persoană se putea adresa Gender Recognition Panel (Comitetul pentru Recunoașterea Genului, denumit în continuare „GRP”) pentru a obține un certificat definitiv de recunoaștere prin care se atestă schimbarea sexului acesteia pentru motivul că avea un stil de viață specific unei persoane de celălalt sex. Sexul solicitantului, care făcea obiectul unui asemenea certificat de recunoaștere, reprezenta, potrivit acestei dispoziții, sexul dobândit.
- 9 Articolul 2 alineatul (1) din această lege prevedea că GRP era obligat să acorde un certificat de recunoaștere atunci când solicitantul:
  - „(a) suferă sau a suferit de o tulburare a identității de gen (disforie);
  - (b) a avut un stil de viață [specific unei persoane având sexul său dobândit] timp de cel puțin doi ani înainte de introducerea cererii;
  - (c) își exprimă intenția de a avea stilul de viață [specific unei persoane având sexul său dobândit] până la sfârșitul zilelor sale și
  - (d) îndeplinește condițiile în materie de probe prevăzute la articolul 3 [din GRA].”
- 10 Pentru a obține acest certificat, solicitantul trebuia să furnizeze, potrivit articolului 3 din legea menționată, intitulat „Probe”, un raport medical întocmit de doi medici sau de un medic și de un psiholog.
- 11 Articolul 4 din GRA, intitulat „Cereri aprobate”, prevedea la alineatul (2) că un solicitant care nu era căsătorit putea solicita eliberarea unui certificat definitiv de recunoaștere, în timp ce, în temeiul alineatului (3) al acestui articol, un solicitant căsătorit nu putea obține decât un certificat provizoriu de recunoaștere.
- 12 Articolul 9 alineatul (1) din această lege prevedea că eliberarea unui certificat definitiv de recunoaștere conducea la recunoașterea deplină, în toate privințele, a sexului dobândit de solicitant. Potrivit alineatului (7) din anexa 5 la legea menționată, care reglementa în mod specific efectele certificatului definitiv de recunoaștere asupra dreptului la o pensie de stat pentru limită de vârstă, eliberarea unui asemenea certificat avea drept consecință examinarea oricărui aspect referitor la dreptul persoanei interesate la o pensie de stat pentru limită de vârstă ca și cum aceasta ar fi avut dintotdeauna stilul de viață specific unei persoane având sexul dobândit.
- 13 Certificatul provizoriu de recunoaștere îi permitea solicitantului căsătorit să obțină anularea căsătoriei sale în instanță. Potrivit articolului 5 alineatul (1) din GRA, instanța care dispunea anularea căsătoriei era obligată în continuare să elibereze un certificat definitiv de recunoaștere.
- 14 Articolul 11 litera (c) din Matrimonial Causes Act 1973 (Legea din 1973 privind căsătoria), în versiunea aplicabilă în perioada în discuție în litigiul principal, dispunea că o uniune matrimonială validă nu putea să existe în mod legal decât între un bărbat și o femeie.

- 15 Marriage (Same Sex Couples) Act 2013 (Legea din 2013 privind căsătoria între persoane de același sex), care a intrat în vigoare la 10 decembrie 2014, permite persoanelor de același sex să se căsătorească. Dispozițiile anexei 5 la aceasta le-au modificat pe cele ale articolului 4 din GRA în sensul că GRP este obligat să elibereze un certificat definitiv de recunoaștere dacă soțul sau soția solicitantului este de acord. Legea din 2013 privind căsătoria între persoane de același sex nu este însă aplicabilă litigiului principal.

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 16 MB este o persoană născută în anul 1948 de sex bărbătesc, care s-a căsătorit în cursul anului 1974. Această persoană a adoptat un stil de viață specific femeilor în anul 1991 și a efectuat o intervenție chirurgicală de schimbare de sex în anul 1995.
- 17 Cu toate acestea, MB nu dispune de un certificat definitiv de recunoaștere a schimbării sale de sex, a cărui acordare impunea, în temeiul reglementării naționale în discuție în litigiul principal, anularea căsătoriei sale. Astfel, ea și soția sa doresc să rămână unite prin căsătorie din motive religioase.
- 18 În cursul anului 2008, întrucât a împlinit vârsta de 60 de ani, mai precis vârsta la care femeile născute înainte de 6 aprilie 1950 pot obține, potrivit dreptului național, o pensie de stat pentru limită de vârstă „de categoria A”, MB a introdus o cerere pentru a beneficia de această pensie pentru limită de vârstă începând de la această vârstă, în temeiul cotizațiilor plătite pe durata activității sale profesionale în sistemul de asigurări de pensii al statului.
- 19 Cererea sa a fost respinsă printr-o decizie din 2 septembrie 2008, pentru motivul că, în lipsa unui certificat definitiv de recunoaștere a schimbării sale de sex, MB nu putea fi considerată femeie în scopul stabilirii vârstei sale legale de pensionare.
- 20 Acțiunea formulată de MB împotriva acestei decizii a fost respinsă atât de First-tier Tribunal (Tribunalul de Primă Instanță, Regatul Unit), cât și de Upper Tribunal (Tribunalul Superior) și de Court of Appeal (Curtea de Apel).
- 21 MB a formulat recurs la Supreme Court of the United Kingdom (Curtea Supremă a Regatului Unit) pentru motivul că reglementarea națională în discuție în litigiul principal ar constitui o discriminare pe criterii de sex, interzisă prin articolul 4 alineatul (1) din Directiva 79/7.
- 22 Potrivit indicațiilor din decizia de trimitere, MB îndeplinește criteriile de ordin fizic, social și psihologic prevăzute de reglementarea națională în materie de stare civilă în discuție în litigiul principal în scopul recunoașterii juridice a schimbării sale de sex. Instanța de trimitere arată că, la momentul faptelor care se află la originea litigiului principal, reglementarea națională condiționa însă această recunoaștere, precum și acordarea certificatului menționat la punctul 17 din prezenta hotărâre de anularea căsătoriei încheiate anterior unei asemenea schimbări. Tot potrivit instanței amintite, această anulare era impusă de asemenea în scopul accesului unei persoane care și-a schimbat sexul precum MB la pensia pentru limită de vârstă menționată începând de la vârsta legală de pensionare a persoanelor având sexul dobândit de o astfel de persoană.
- 23 În fața instanței de trimitere, ministrul muncii și pensiilor a arătat că, potrivit jurisprudenței Curții rezultate din Hotărârea din 7 ianuarie 2004, K. B. (C-117/01, EU:C:2004:7, punctul 35), și din Hotărârea din 27 aprilie 2006, Richards (C-423/04, EU:C:2006:256, punctul 21), revine statelor membre sarcina să stabilească condițiile recunoașterii juridice a schimbării de sex a unei persoane. El a susținut că aceste condiții nu pot fi limitate la criteriile sociale, fizice și psihologice, ci pot de asemenea să includă criterii referitoare la starea civilă.

- 24 În acest context, ministrul muncii și pensiilor a arătat că Curtea Europeană a Drepturilor Omului a recunoscut că statele membre pot supune recunoașterea schimbării de sex a unei persoane unei condiții referitoare la anularea căsătoriei acesteia (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 16 iulie 2014, Hämäläinen împotriva Finlandei, CE:ECHR:2014:0716JUD 003735909). El a arătat că, deși Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, impune statelor părți să recunoască genul dobândit al unei persoane care și-a schimbat sexul, această convenție nu le impune totuși să autorizeze căsătoria între persoane de același sex. Astfel, obiectivul care constă în menținerea conceptului tradițional al căsătoriei ca uniune între un bărbat și o femeie ar putea justifica supunerea recunoașterii schimbării de sex unei astfel de condiții.
- 25 În aceste împrejurări, Supreme Court of the United Kingdom (Curtea Supremă a Regatului Unit) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Directiva 79/7 a Consiliului se opune impunerii în dreptul național a unei cerințe potrivit căreia, pe lângă îndeplinirea criteriilor fizice, sociale și psihologice pentru recunoașterea schimbării de sex, o persoană care și-a schimbat sexul trebuie să nu fie căsătorită pentru a beneficia de pensie de stat pentru limită de vârstă?”

Cu privire la întrebarea preliminară

- 26 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Directiva 79/7, în special articolul 4 alineatul (1) prima liniuță coroborat cu articolul 3 alineatul (1) litera (a) a treia liniuță și cu articolul 7 alineatul (1) litera (a) din aceasta, trebuie să fie interpretată în sensul că se opune unei reglementări naționale care impune unei persoane care și-a schimbat sexul să îndeplinească nu numai criteriile de ordin fizic, social și psihologic, ci și condiția de a nu fi căsătorită cu o persoană de același sex cu cel pe care aceasta l-a dobândit în urma schimbării respective, pentru a putea solicita să beneficieze de o pensie de stat pentru limită de vârstă de la vârsta legală de pensionare a persoanelor având sexul dobândit respectiv.
- 27 Cu titlu introductiv, trebuie observat că atât cauza principală, cât și întrebarea adresată Curții se referă doar la condițiile de acordare a pensiei de stat pentru limită de vârstă în discuție în litigiul principal. Astfel, Curtea nu este chemată să se pronunțe cu privire la problema dacă, în general, recunoașterea juridică a unei schimbări de sex poate fi condiționată de anularea unei căsătorii încheiate anterior schimbării de sex menționate.
- 28 Guvernul Regatului Unit susține că recunoașterea juridică a schimbării de sex și căsătoria sunt aspecte care intră în competența statelor membre în materie de stare civilă. În exercitarea acestei competențe, ar fi posibil, așadar, ca statele membre care nu autorizează căsătoria între persoane de același sex să condiționeze acordarea unei pensii de stat pentru limită de vârstă de anularea unei căsătorii anterioare între astfel de persoane.
- 29 În această privință, trebuie amintit că, deși dreptul Uniunii nu aduce atingere competenței statelor membre în domeniul stării civile a persoanelor și al recunoașterii juridice a schimbării de sex a unei persoane, statele membre trebuie totuși, în exercitarea acestei competențe, să respecte dreptul Uniunii, în special dispozițiile referitoare la principiul nediscriminării (a se vedea în acest sens printre altele Hotărârea din 27 aprilie 2006, Richards, C-423/04, EU:C:2006:256, punctele 21-24, Hotărârea din 1 aprilie 2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, punctul 59, precum și Hotărârea din 5 iunie 2018, Coman și alții, C-673/16, EU:C:2018:385, punctele 37 și 38, precum și jurisprudența citată).

- 30 Astfel, din jurisprudența Curții reiese printre altele că o reglementare națională care supune beneficiul unei prestații de pensie unei condiții referitoare la starea civilă nu se poate sustrage de la respectarea principiului nediscriminării pe criterii de sex consacrat la articolul 157 TFUE în domeniul remunerării lucrătorilor (a se vedea în acest sens, în ceea ce privește articolul 141 CE, Hotărârea din 7 ianuarie 2004, K. B., C-117/01, EU:C:2004:7, punctele 34-36).
- 31 Rezultă de aici că articolul 4 alineatul (1) din Directiva 79/7, care pune în aplicare principiul nediscriminării pe criterii de sex în materie de securitate socială, trebuie să fie respectat de statele membre atunci când își exercită competența în domeniul stării civile.
- 32 În special, acest articol 4 alineatul (1) prima liniuță coroborat cu articolul 3 alineatul (1) litera (a) a treia liniuță din directiva amintită interzice orice discriminare pe criterii de sex în ceea ce privește, printre altele, condițiile de acces la regimurile juridice care asigură protecția împotriva riscurilor legate de limita de vârstă.
- 33 Părțile din litigiul principal nu contestă că sistemul de pensii de stat pentru limită de vârstă în discuție face parte din aceste regimuri.
- 34 După cum reiese din articolul 2 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2006/54, constituie o discriminare bazată direct pe sex situația în care o persoană este tratată într-un mod mai puțin favorabil din cauza sexului în comparație cu o altă persoană care este, a fost sau ar fi într-o situație comparabilă. Această noțiune trebuie să fie înțeleasă în același mod în contextul Directivei 79/7.
- 35 În conformitate cu o jurisprudență constantă a Curții, această din urmă directivă se poate aplica de asemenea, ținând seama de obiectul său și de natura drepturilor pe care urmărește să le protejeze, discriminărilor care își au originea în schimbarea de sex a persoanei interesate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 aprilie 2006, Richards, C-423/04, EU:C:2006:256, punctele 23 și 24, precum și jurisprudența citată). În această privință, deși, după cum s-a amintit la punctul 29 din prezenta hotărâre, le revine statelor membre sarcina de a stabili condițiile de recunoaștere juridică a schimbării de sex a unei persoane, este necesar să se constate că, în scopul aplicării Directivei 79/7, trebuie să se considere că persoanele care au adoptat, pentru o perioadă semnificativă, un stil de viață specific persoanelor de alt sex decât cel de la naștere și care au fost supuse unei operații de schimbare de sex și-au schimbat sexul.
- 36 În speță, reglementarea națională în discuție în litigiul principal condiționează accesul unei persoane care și-a schimbat sexul la o pensie de stat pentru limită de vârstă începând de la vârsta legală de pensionare a persoanelor de același sex cu cel pe care l-a dobândit, printre altele, de anularea căsătoriei eventual încheiate anterior acestei schimbări. În schimb, potrivit indicațiilor din dosarul de care dispune Curtea, această condiție de anulare a căsătoriei nu se aplică unei persoane care și-a păstrat sexul de la naștere și este căsătorită, care poate beneficia astfel de pensia pentru limită de vârstă menționată începând de la vârsta legală de pensionare a persoanelor de acest sex, indiferent de starea sa civilă.
- 37 Astfel, rezultă că această reglementare națională aplică un tratament mai puțin favorabil unei persoane care și-a schimbat sexul după ce s-a căsătorit decât unei persoane care și-a păstrat sexul de la naștere și care este căsătorită.
- 38 Un astfel de tratament mai puțin favorabil este bazat pe sex și poate constitui o discriminare directă, în sensul articolului 4 alineatul (1) din Directiva 79/7.
- 39 În continuare, trebuie să se verifice dacă situația unei persoane care și-a schimbat sexul după ce s-a căsătorit și cea a unei persoane care și-a păstrat sexul de la naștere și care este căsătorită sunt comparabile.

- 40 Guvernul Regatului Unit apreciază că aceste situații nu sunt comparabile pentru motivul că între persoanele în discuție există o diferență în ceea ce privește starea lor civilă. Astfel, persoana care și-a schimbat sexul după ce s-a căsătorit s-ar găsi în situația de a fi căsătorită cu o persoană de același sex cu cel pe care l-a dobândit, ceea ce nu ar fi, în schimb, cazul unei persoane care și-a păstrat sexul de la naștere, care este căsătorită cu o persoană de alt sex. În raport cu scopul condiției de anulare a căsătoriei în discuție în litigiul principal, prin care se urmărește să se evite existența unor căsătorii între persoane de același sex, o asemenea diferență ar însemna, potrivit acestui guvern, că situațiile persoanelor menționate nu sunt comparabile.
- 41 În această privință, trebuie amintit că cerința privind caracterul comparabil al situațiilor nu impune ca situațiile să fie identice, ci numai ca acestea să fie similare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 mai 2011, *Römer*, C-147/08, EU:C:2011:286, punctul 42, și Hotărârea din 19 iulie 2017, *Abercrombie & Fitch Italia*, C-143/16, EU:C:2017:566, punctul 25 și jurisprudența citată).
- 42 Caracterul comparabil al situațiilor nu trebuie să fie apreciat în mod global și abstract, ci în mod specific și concret, în raport cu toate elementele care le caracterizează, în special în funcție de obiectul și de finalitatea reglementării naționale care instituie distincția în discuție, precum și, după caz, în funcție de principiile și de obiectivele domeniului din care face parte această reglementare națională (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 decembrie 2008, *Arcelor Atlantique et Lorraine și alții*, C-127/07, EU:C:2008:728, punctele 25 și 26, Hotărârea din 16 iulie 2015, *CHEZ Razpredelenie Bulgaria*, C-83/14, EU:C:2015:480, punctele 89 și 90, precum și Hotărârea din 9 martie 2017, *Milkova*, C-406/15, EU:C:2017:198, punctele 56 și 57, precum și jurisprudența citată).
- 43 În speță, din indicațiile care figurează în decizia de trimitere reiese că reglementarea națională în discuție în litigiul principal are ca obiect acordarea pensiei de stat pentru limită de vârstă „de categoria A”, care poate fi cerută de persoanele care au împlinit vârsta legală de pensionare. Părțile din litigiul principal au precizat în ședința în fața Curții că dreptul național acordă o asemenea pensie pentru limită de vârstă oricărei persoane care a împlinit această vârstă și care a contribuit suficient la sistemul public de pensii al Regatului Unit. Astfel, rezultă că sistemul legal de pensii de stat pentru limită de vârstă în discuție în litigiul principal protejează împotriva riscului de limită de vârstă conferind persoanei în cauză un drept individual la o pensie pentru limită de vârstă dobândit în funcție de contribuțiile pe care le-a plătit în cursul carierei sale profesionale, indiferent de situația sa matrimonială.
- 44 În raport cu obiectul și cu condițiile de acordare a acestei pensii pentru limită de vârstă, astfel cum acestea au fost precizate la punctul anterior, situația unei persoane care și-a schimbat sexul după ce s-a căsătorit și cea a unei persoane care și-a păstrat sexul de la naștere și care este căsătorită sunt, așadar, comparabile.
- 45 După cum a observat avocatul general la punctul 43 din concluzii, argumentația guvernului Regatului Unit prin care se evidențiază diferența în ceea ce privește starea civilă a persoanelor amintite presupune transformarea acesteia din urmă în elementul decisiv privind caracterul comparabil al situațiilor în discuție, deși, după cum s-a subliniat la punctul 43 din prezenta hotărâre, starea civilă este, în sine, irelevantă în scopul acordării pensiei de stat pentru limită de vârstă în discuție în litigiul principal.
- 46 În plus, scopul condiției de anulare a căsătoriei invocat de guvernul menționat, și anume evitarea căsătoriei între persoane de același sex, este străin de regimul acestei pensii pentru limită de vârstă. În consecință, acest scop nu afectează caracterul comparabil al situației unei persoane care și-a schimbat sexul după ce s-a căsătorit și al celei a unei persoane care și-a păstrat sexul de la naștere și care este căsătorită, în raport cu obiectul și cu condițiile de acordare a pensiei pentru limită de vârstă menționate, astfel cum sunt precizate acestea la punctul 43 din prezenta hotărâre.

- 47 Această interpretare nu este infirmată de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, la care face de asemenea referire guvernul Regatului Unit pentru a contesta caracterul comparabil al situațiilor acestor persoane. Astfel, după cum a arătat avocatul general la punctul 44 din concluzii, în hotărârea sa din 16 iulie 2014, Hämäläinen împotriva Finlandei (CE:ECHR:2014:0716JUD003735909, § 111 și 112), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a apreciat caracterul comparabil sau necomparabil al situației unei persoane care a fost supusă unei operații de schimbare de sex ulterior căsătoriei sale și al situației unei persoane căsătorite care nu și-a schimbat sexul, în raport cu obiectul legislației naționale în discuție, care se referea la recunoașterea juridică a schimbării de sex în materie de stare civilă. În schimb, după cum s-a subliniat la punctul 27 din prezenta hotărâre, este în discuție, în cadrul prezentei cauze, caracterul comparabil al situației persoanelor în cauză în raport cu o reglementare al cărei obiect privește în mod specific accesul la o pensie de stat pentru limită de vârstă.
- 48 Prin urmare, trebuie să se constate că reglementarea națională în discuție în litigiul principal rezervă un tratament mai puțin favorabil bazat direct pe sex unei persoane care și-a schimbat sexul după ce s-a căsătorit decât unei persoane care și-a păstrat sexul de la naștere și care este căsătorită, chiar dacă aceste persoane se află în situații comparabile.
- 49 Guvernul Regatului Unit susține însă că obiectivul care constă în evitarea existenței unei căsătorii între persoane de același sex putea justifica aplicarea, numai în cazul persoanelor care și-au schimbat sexul, a unei condiții de anulare a căsătoriei anterior încheiate de o asemenea persoană, dacă dreptul național nu autoriza, la momentul faptelor din litigiul principal, căsătoria între persoane de același sex.
- 50 Cu toate acestea, potrivit jurisprudenței Curții, o derogare de la interdicția – enunțată la articolul 4 alineatul (1) din Directiva 79/7 – oricărei discriminări directe pe criterii de sex nu este posibilă decât în cazurile enumerate exhaustiv de dispozițiile acestei directive (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 iulie 2005, Vergani, C-207/04, EU:C:2005:495, punctele 34 și 35, precum și Hotărârea din 3 septembrie 2014, X, C-318/13, EU:C:2014:2133, punctele 34 și 35). Or, obiectivul invocat de guvernul Regatului Unit nu corespunde niciuneia dintre derogările permise de această directivă.
- 51 În ceea ce privește, mai precis, derogarea prevăzută la articolul 7 alineatul (1) litera (a) din directiva menționată, Curtea a statuat deja că aceasta nu permite statelor membre să trateze în mod diferit o persoană care și-a schimbat sexul după ce s-a căsătorit și o persoană care și-a păstrat sexul de la naștere și care este căsătorită, în ceea ce privește vârsta care condiționează accesul la o pensie de stat pentru limită de vârstă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 aprilie 2006, Richards, C-423/04, EU:C:2006:256, punctele 37 și 38).
- 52 Prin urmare, reglementarea națională în discuție în litigiul principal constituie o discriminare directă pe criterii de sex și este, așadar, interzisă de Directiva 79/7.
- 53 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la întrebarea adresată că Directiva 79/7, în special articolul 4 alineatul (1) prima liniuță coroborat cu articolul 3 alineatul (1) litera (a) a treia liniuță și cu articolul 7 alineatul (1) litera (a) din aceasta, trebuie să fie interpretată în sensul că se opune unei reglementări naționale care impune unei persoane care și-a schimbat sexul să îndeplinească nu numai criteriile de ordin fizic, social și psihologic, ci și condiția de a nu fi căsătorită cu o persoană de același sex cu cel pe care aceasta l-a dobândit în urma schimbării respective, pentru a putea solicita să beneficieze de o pensie de stat pentru limită de vârstă de la vârsta legală de pensionare a persoanelor având sexul dobândit respectiv.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 54 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Directiva 79/7/CEE a Consiliului din 19 decembrie 1978 privind aplicarea treptată a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale, în special articolul 4 alineatul (1) prima liniuță coroborat cu articolul 3 alineatul (1) litera (a) a treia liniuță și cu articolul 7 alineatul (1) litera (a) din aceasta, trebuie să fie interpretată în sensul că se opune unei reglementări naționale care impune unei persoane care și-a schimbat sexul să îndeplinească nu numai criteriile de ordin fizic, social și psihologic, ci și condiția de a nu fi căsătorită cu o persoană de același sex cu cel pe care aceasta l-a dobândit în urma schimbării respective, pentru a putea solicita să beneficieze de o pensie de stat pentru limită de vârstă de la vârsta legală de pensionare a persoanelor având sexul dobândit respectiv.

Semnături

i — Unele puncte din prezentul text au făcut obiectul unei modificări de ordin lingvistic ulterior primei publicări.